

Pályázó: Tóth Sándor

A régió és a nyíregyházi laktanyák múltja, jelene valamint helyi toborzású és feltöltésű alakulatok hadtörténelme.

Szabolcs vármegye a magyar hadtörténelemben, koronként, változó módon vett részt. Nevét Szabolcs honfoglaló vezértől nyerte, aki a honfoglalás időszakában alapította meg Szabolcs földvárát. A vezéri szállás, az egyedülálló honfoglaláskori építmény, ma nemzeti kincseink közé sorolható. A megyének nevet adó várat a letelepedés időszakában több hasonló építmény vette körül. A vár, mint élet és vagyonvédelmet jelentő építmény volt az uradalmak központja, vallási- és temetkezési hely. Ebből a korból származik a besztereci vár és az ercsi vár pócspetri határában. Szerepelnek a legendákban mások is, azonban ezeket a régészet még nem azonosította be vagy csak valóban az itt élő emberek emlékezetében létezett. Így maradt fenn: névtelen várként Demecser, Oros, Tuzsér, Pátroha határában egy-egy hely, névvel ellátottan Kacsavár Pátroha, Sárvár Ecsed határában, Gara-halom Nyírkarász közelében és a tiszadobi vár.

A középkorból és a kora újkorból is maradtak fenn tartós hadi létesítmények, illetve azok emlékei várak illetve várkastélyok formájában. Így a karászi és szentmártoni várak, az ibrányi várkastély, a tuzséri Ambrózy-, nyírbátori Báthory-, és a vajai Vay-várkastélyok.

Hadászati szempontból már jelentősebb erősségeknek minősültek az ecsedi, kisvárdai és kállói kő illetve téglapítésű várak, amelyek a Rákóczi szabadságharcot követően végleg elenyésztek. Meg kell említeni a rakamazi tábor néven ismert, sáncokkal megerősített táborhelyet, amelyből a hadak több évszázadon keresztül indították támadásaikat, legutóbb Klapka György 1849. január elején.

Hadviselésünket, a nemességre alapozva, 1222-től 1808-ig a mindenkori országgyűlések szabályozták, amelyre természetes módon volt hatással az ország katonapolitikai környezete, a török 150 éves itt tartózkodása s a háromrészre szakadt ország egymással folytatott küzdelmei. Szabolcs nemessége nem vonhatta ki magát a mindenkori bel- és külpolitika hatásai alól. Megszerzett javai megőrzése, gyarapítása érdekében vett részt az évszázados küzdelmekben. Közülük csak a Báthory családot kiemelve.

A középkori Nyíregyháza a XIV-XV. században részben a Báthory család lakóhelye, részben egyik birtokigazgatási központja. 400 fős lakosságával a megye legjelentősebb falvai közé tartozott.

A török hódoltság idején Nyíregyháza és szomszédai 1588-ban már a töröknek is fizetik az adót. 1598-99-ben a tatár segédcsoportok felégették, elpusztították és elnéptelenedett.

Megyénkben sem közismert, hogy Báthory András, az ecsedi és nyíregyházi birtokok ura, 30 vitézzel sietett Dobó István várvédői segítségére, 1552-ben.

Nyíregyháza a XVII. szd. első felében hajdúk által telepített lakóhely, azonban a császári csapatok és a török dúlás következtében az 1680-as évek második felétől újra lepusztult település.

Van adatunk arról, hogy Bánffy György többször is panaszkodik a megyének, legutóbb 1699-ben, „hogy Nyíregyháza nevű pusztuló helység ereje felett való porciózással és kvártéllyal ne terhelje.”

1686-ban Buda visszavívásának idején a szabolcsmegyei petneházáról származó Petneházy Dávid, Thököly egykori vitéz kuruc kapitánya, majd ezredese, mintegy 10-15000 főnyi sereget már a Habsburg uralkodó szolgálatában vezetve vett részt az ostromban és oroszlánként küzdve, a hagyomány szerint, elsőként jutott be a várba. Az első bejutó jogára többen is igényt tartanak, azonban a nyíregyházi Benczúr mester ecsetje megörökítette a vitéz szabolcsi magyart, aki a visszaemlékezések szerint a törökök lófarkas hadijelvényét, ami 145 év óta hirdette a török fennhatóságot, tépte le a vár fokáról.

Buda várának visszavételét, a török kiűzését követően Magyarország a Habsburg birodalom részévé vált. A magyar nemesek és katonáskodó jobbágyok a császár hadseregében, a birodalmi érdekeknek megfelelően fogtak fegyvert. A birodalmi habsburgok és a magyarság konfliktusait, szabadságtörkvéseit megtorlások követték. Elbukott Rákóczi küzdelme,

mártírként lett példa Martinovics, s egy nemzeti kararzis után jött az aradi Golgota. A birodalmi haderőben voltak bajnokai a szabadságeszmének s forgatták kardjukat Európa-szerte a vitéz szabolcsi katonák.

Az 1683-ban bevezetett katonatartási kötelezettség újabb terheket rótt az érintett megyékre és az általuk kijelölt településekre.

Thököly, a Rákóciak ezen a tájon bontották ki a szabadság zászlaját. Ma Rákóczi szabadságharc néven ismerjük történelmünknek az 1703-1711 közötti időszakát. Szabolcs megye és a környező vármegyék elégedetlenkedő lakosságából verbuválódott az a sereg amely Rákóczi zászlaja alá állt. Ott voltak az élükön Bessenyey Zsigmond és Ibrányi László volt Tököly-ezredesek, Kállay Ferencz, Gyulay János alezredesek, Esze Tamás, Gyulay Ferenc, Jékey zsigmond tárnokmester, Vay Ádám udvari marsall és sokan mások. Rákóczi seregében ott küzdöttek a tiszamenti megyék nemesei. „Az 1706. febr. 6-án kelt összeírás méltán tanúskodik a vármegye áldozatkészségéről és vitézségéről. Ez összeírásban felsorolt ezeredek tisztikarában a vármegye nemességéből a következők foglaltak helyet:

1. Palocsay nemes karabélyos ezerében: Kállay Ferencz és Farnasy Imre kapitányok, Barta Zsigmond és Taxó Gábor zászlóartók;

2. a felkelő nemes lovas seregben: Zoltán Józsa főkapitány, Eördögh Dániel kapitány, Erdődy Zsigmond hadnagy, Jeney László zászlós.

A felkelő nemes gyalogságnál: Vadászy János hadnagy;

3. Károlyi lovasezredében: Bay Ádám főhadnagy, Lévy István alhadnagy, Kiricsy Ádám zászlós;

4. Buday István nemes lovas ezerében: Hajdu János és Török Lukács főhadnagyok, Kiss János alhadnagy;

5. Vay László nemes lovas ezerében: Kállay János őrnagy;

6. Ilosvay Bálint nemes ezerében: Szabó János (Szalókáról) és Szabó Demeter (K.-Várdáról), alhadnagyok;

7. Szappanos Mihály nemes lovas ezerében: Kállay István őrnagy;

8. Nádaskay György nemes lovas ezerében: Krucsay János főhadnagy, Váczy Ferencz, Hegyi András és Tékozló János alhadnagyok, Majos Mihály zászlós;

9. Kenyhecz János nemes lovas ezerében: Földváry Zsigmond alhadnagy;

10. Bóné András nemes mezei lovas ezerében: Deák András (Nyír-Bátor) főhadnagy, Kiss László (N.-Kálló) alhadnagy, Kiss György zászlós, Nagy István, Pap Mihály és Szabó Mihály strázsamesterek;

11. Gencsy Zsigmond nemes mezei lovas ezerében: Hámos László főhadnagy;

12. Nyúzó Mihály nemes mezei lovas ezerében: Gaál Ferencz alhadnagy, Asztalos András zászlós, Kállay György strázsamester;

13. Kárándy Mihály nemes lovas ezerében: Nagy János alhadnagy, Sallay Ferencz zászlós, Kovács János és Jeney Zsigmond strázsamesterek, Magdas János és Dobó István önkéntesek; 14. Esze Tamás gyalogezerében: Gyüre István, Kontrás János főhadnagyk, Arday András, Kurucz Pál, Szabó János alhadnagyk, Morvay László, Mészáros Mihály, Surányi András zászlósok;

15. Öllyüs Jnos nemes mezei gyalogezerében: Molnár György alhadnagy;

16. Ecsedy János nemes mezei gyalog ezerében: Radnóthy Gáspár főhadnagy, Tury György strázsamester. A hajdúk közül Polgárból 54, Kállóból 108 személyesen felkelő iratott össze.

Nem lesz érdektelen, ha ez összeírásból azokat az ezereket felsoroljuk, melyeknek compániái túlnyomólag vagy részben szabolcsmegyei fiúkból ujonczoztattak.

1. Palocsay lovas ez.: 1. és 7. compánia = 80 és 78 ember.

2. Károlyi lov. ez.: a hatodik compánia egészen, a másodiknak és a harmadiknak fele = 66 és 118 ember; a negyedik és ötödiknek egyharmada = 124 és 83 ember.

3. Buday lov. ez.: a harmadik compánia = 107 ember és a 4. compánia = 124 ember.

4. Szappanos lov. ez.: az 5. compánia.

5. Nádaskay lov. ez.: a 3. compánia = 91 ember.

6. Bóné lov. ez.: a 4. és 5. compánia egyenként 90 ember.

7. Nyúzó lov. ez.: 1. compánia = 90 ember és a 3. compánia = 68 ember nagyobbrészt.

8. Kárándy lov. ez.: a 4. compánia = 76 ember (fele részben volt csak megyebeli) és az 5. compánia = 83 ember túlnyomólag, még pedig Balkány- és Új-Fehértóból.

9. Esze gyal. ez.: a 4. compánia egészen = 113; a 6-nak fele, a 11-nek nagyrésze = 85 ember és a 13-nak fele = 58 ember.

10. Ecsedy gyal. ez.: az 5. compánia = 128 ember.”

Nyíregyháza vesztesége a szabadságharc bukása után közvetlenül emberekben és a gazdaságban óriás volt. Meghaltak, elestek 40-en, 36 család elszökött állataival együtt.

Az 1703-ban kezdődött küzdelemben a szabolcsi várak közül mindegyik szerepet játszott. 1711. január 31-én a vajai várkastély volt a helyszíne Rákóczi és Pállfy tárgyalásának, amely nem járt eredménnyel. Végül 1711. május 1-én Károlyi Sándor és Pállfy János tárgyalásainak eredményeként a kuruc sereg a kismajtényi sikon letette a fegyvert.

„A szabadságharc bukása után a német katonaság ismét rátelepedett a megyére. Nyíregyházán is szinte állandóan jelen volt egy-egy katonai egység. Az emberek és állatok tartásáról, fuvarozásáról a szegénységnek kellett gondoskodnia.”

Mária Terézia ingadozó trónjának védelmében, majd II. József, I. Ferenc alatt is többször volt inszurrekció. Szabolcs megye is felajánlotta életét és vérének a Napóleon elleni küzdelmek során. 1809-ben a nemesi inszurrekció kertében egy lovas ezredet állítottak ki s vonultak fel Szombathely környékére és vissza Nyíregyházára, a konfliktus rendeződése után. A hat lovasszázadot magába foglaló ezred parancsnoki karát a megyei nemesek közül az alábbiak tették ki. „Ezredes: Kállay Miklós, alezredes: Balogfalvi Czóber Imre (lemondott). Kapitányok: Kállay Imre, Gencsy Samu, Molnár Antal (később őrnagy), Vinkler Ferencz, Patay István (utóbb őrnagy), másodkapitányok: Nozdoviczky Pál, Bárczay Ferencz, Désy Károly, Kelcz József, Vay János, főhadnagyok: Zoltán István, Komjáthy György, Korda Lajos, Somossy Menyhért, Buday Zsigmond, Vay Ábrahám, Osváth László, Leövey Ádám, Désy Ferencz, hadnagyok: Gúthy Sándor, Leövey Ferencz, Töröss Gergely, Osváth Ferencz, Korniss László, Teleky László, Kállay Ferencz, Besseney György, Mikecz János, Jármay Lázár, főorvos: Daniellis János, Hadipénztárnok: Szoboszlai Pap Zsigmond.”

Mária Terézia egyik testőre volt a tiszabercelen született Besseney György. Kardja mellett tollával gyakorolt hatást kortársaira s azóta is minden magyarra. Vezéri szerepet vívott ki a magyar irodalomban, úgy, hogy műveltségbeli hátrányait kitartó munkával és szorgalommal pótolta. Volt a felvilágosodás magyar magvetője, a szabadságeszme stratégája, a nemzeti és mégis egyetemes magyar irodalom harcos közvitéze.

Kardja és vitézsége által lett híres katona a nagykállói születésű Simonyi József. Amíg Besseneyt a francia eszmék fogták meg, addig vitézvári báró Simonyi József huszár ezredes a negyedszázadig tartó francia háborúkban szolgált császárait és egyben királyait. A magyar lovasvezér mintaképe, győztes sereg élén üldözte a nagy Napóleont s vett részt a lipcsei csatában. Az az Udvari Haditanács, amely elhalmozta kitüntetésekkel s bárói rangra emeltette a császárral, később rangfosztásra ítélte s eltiltották kitüntetései viselésétől.

Ebben a megyében kezdte pályáját Szentmarjay Ferencz, mint Sztáray Mihály főispán titkára, aki később a Martinovics-féle összeesküvés áldozata lett. Martinovicsék kivégzésétől, egy fél századon keresztül, a szellem fegyverei kerültek elő s a reformkor mélyén újabb szabadságeszmék formálódtak egy modernizációs törekvéssel párosulva.

Nyíregyháza városa az 1753. évi újjátelepítését követő néhány év múlva, Szabolcs megye legnépesebb településeként, katonai helyőrségként kezdett működni.¹ Az Udvari Haditanács évente jelölte ki a lovas egységek állandó táborozási kerületeit. Ebből Szabolcs sem maradt ki. 1755-ben a Károlyi huszárezred, 1756-ban Albert herceg vértess ezred elhelyezését kellett biztosítani.² Az itt szállásoló tisztek részére 1782-ben Vencsellőről szállítottak fát Nyíregyházára, hogy meg ne fagyjanak.³ A nyírségi magyar város az 1848-as forradalomig tartó mintegy évszázad során osztrák helyőrségként adott helyet és ellátást az egymást váltó, különböző nemzetiségű összetételű katonai alegységeknek, egységeknek, seregrebeli gyalogos és lovas (dragonyos, vasas, svalizsér, ulánus) katonáknak, amelyek között magyar csak ritkán fordult elő. Megfordultak itt többek közt a Császár Vasas, Herceg Szamoreva, Blankenstein, Württemberg, Hohenzollern, Lichteinsten, Hessen-Homburg, Wellmoden-Gimborn, Főherceg János, Gróf Wribna és más ezredek katonái. Szabolcs megye katonatartási kötelezettségét a város szinte egyedül viselte. A gyarapodó településnek a legnagyobb államterhet a katonatartás jelentette. Ez a város fizette a megyében a legnagyobb hadiadót is. Itt helyezték el a megye insurrekciós katonáit.⁴ A nyíregyháziak vagyonképességüknek megfelelően vettek részt a katonatartás terheiben. Épültek a városban és tartottak fenn kvártélyházakat, tisztii lakokat, vagy ha a szükség úgy hozta béreltek az őrmesterektől az őbesterekig, azok igényei szerint. Az első laktanya 1873. évi építéséig folyamatosan működött katonai ispotály⁵ század, osztály, ezred szintű igényeket kielégítve, járványok idején kibővítve azokat. 1813-ban épült a városban puskaportorony.⁶ Működött lóiskola, kancellária, a katonákat és lovaikat kiszolgáló magazinum

¹ MNLSZSZBML V. A. 102, e. 1755/2.

² Zachar József: Magyarok a Habsburg haderőben. In.: Hadtörténelmi Közlemények, 110. évf. 1. sz. 1997. 34.

³ MNLSZSZBML V. A. 102, e. 123/43

⁴ MNLSZSZBML V. A. 102, e. 43/123. 1796-97. 15. fol; V. A. 102. /e. 43/123. 1800; V.A. 102/e. 44/124. 1809/4. 1-18.

⁵ MNLSZSZBML V.A. 113. 1/215. 1809/5. 4. fol.

⁶ MNLSZSZBML V.A. 102/e. 44/127. 1813. 9. 1-4.

(közraktár), 1815-től.⁷ 1818-ban szervezték meg a komisszáriusi hivatalt, amely a katonatartással kapcsolatos ügyeket intézte. Nyertek elhelyezést különböző szintű rezervák (tartalékok), katonai depók (raktárak), a korabeli személyzettel együtt. Az egy századnyi katonaság befogadására kötelezett város gyakran látott el lovas osztályokat több éven keresztül, gyakorlatokra ide koncentrált ezredeket,⁸ 1840-ben kettőt is.⁹ 1848-ban az osztrák helyőrségből magyar helyőrség lett. Gróf Wribna ezred két századát a nemzetőrök váltották fel.

1848 forradalma, a Petőfi által közhírré tett 12 pont a vidéki megyegyűlések keretében is csiszolódtak. A változást, a modernizációt hozó áprilisi törvényeket, békés keretek között fogadta el az utolsó rendi országgyűlés. A meggyengült Habsburg hatalom erőre kapva, kikényszerítette a szabadságharcot. A Pákozdtól Világosig eltelt esztendő során új magyar haderő született. Szabolcs megye fiai, az országgyűlés törvényei szerint, s azon felül is áldoztak a haza oltárán. A nemzetőrök, a honvédek, az önkéntesek soraiban társadalmi különbségek nélkül vettek részt a nemesek, értelmiségiek, volt jobbágyok, zsellérek, cigányok, zsidók.

Szabolcsiak a Magyar Honvédségben

Katonai szervezet megnevezése	Becsült létszám	Tényleges létszám	Figyelembe vett létszám	Megjegyzés
<u>Sor gyalogezredek:</u>				
39. (Dom Miguel) gy. e.	700-900		800	X. hdt.
62. (Turszky) gy. e.	-	230	230	
Összesen:	700-900	230	1030	
<u>Honvéd zászlóaljok:</u>				
10. honv. z.	-	628	628	Kmety ho.
28. honv. z.	-	640	640	I. Nagy S. J. hdt.
43. honv. z.	-	1118	1118	IX. Dessewffy hdt.
48. honv. z.	-	911	911	Komárom
139. honv. z.	-	460	460	Máramarosi t. ho.
Összesen:	-	3757	3757	
<u>Huszár ezredek:</u>				
1. (Császár) hu. e.	100	-	100	I. Nagy S. J. hdt.
3. (Ferdinánd) hu. e.	-	300	300	III. leiningen hdt
5. (Radetczky) hu. e.	150	-	150	Komárom
6. (Württemberg) hu. e.	400	-	730	VII. Pöltenberg hdt

⁷ MNLSZSZBML V.A. 102/j. 76/156.

⁸ MNLSZSZBML V.A. 104. e. 37/37. 1834/ 16.

⁹ MNLSZSZBML V.A. 102. b. 37/117. 1840/27. 7. fol.

9. (Miklós) hu. e.	-	-	401	Szeged-Arad t. hdt.
12. (Nádor) hu. e.	-	-	15	Komárom
17. (Bocskai) hu. e.	-	-	34	
Összesen:	650	300	1730	
Egyéb lovas csapatok: Szabolcsi önkéntes huszár osztály	215		215	Lázár V. dd.
Tüzérség:	-	-	310	
Műszakiak:	-	-	124	
Egyéb csapatok: 13. (Hunyadi) hu. e. 1. vad. e. 9,13,55,96. honv. z-ak Gránátosok, szekereszkar, méneskar	500	-	500	
Együttes becsült létszám:				
Mindösszesen:			≈7666	

A megye és a települési önkormányzatok, a honvédelmi igazgatás központi és helyi szervei mindent elkövettek a nemzeti haderő, a Honvédség megteremtésében. A szabadságharc résztvevői voltak a császári és királyi ezredek gyalogos és lovas szabolcsi katonái, az első honvéd- és nemzetőrzászlóaljok, az önkéntes gyalogos és lovas csapatok, a tüzérség, műszakiak, a szekereszkar szabolcsi tagjai.

Nemzetőrök és önkéntes csapatok

Katonai szervezet megnevezése	Vezetője	Idő	Létszám	Megjegyzés
Önkéntesek: Lugoson járt csapat	-	1848. szeptember	-	Nincs adat
Nyíregyházi vadászcsapat	Kováts Ferenc	1848. október	17	Schwechatnál
Szabolcsi szabadcsapat	Elek Salamon	1848. október	150	Máramaros megyében
Szabolcsi szabadcsapat	Várady Gábor szds.	1848. november	150	Szabolcsi szabadcsapat Közép-Szolnokba, majd Erdélybe Máramarosból
Nemzetőrök: Nemzetőr z.	Kállay Emánuel őrgy.	1848 október	600	Máramaros megyében
Nemzetőr z.	Kralovánszky András őrgy.	1848. november 25.-1849. február közepe	672	Váltás Máramaros megyében

Nemzetőrök	-	1848. október	-	Tiszadob térsége, 1250 horvát fogoly őrzése
Nemzetőr z.	Eötvös György őrgy.	1848. november	1000	Kolos megyében (Kolozsvári futás)
Nemzetőr z.	Maurer Károly nőr. szds	1848. december	600	Máramarosból hazatértek, Kassára
Nemzetőr z.	Vay Ferenc nőr. őrgy.	1848. december 17	1000	2. nemzetőr z. Sárospatak-Tállya
<u>Portyázó lovacsapat</u> Szabolcs megyei száguldó lovacsapat	Kállay Emánuel örgy.	1848. január	240	Lovas osztály
Szabolcs megyei száguldó lovacsapat	Zoltán Mihály őrgy.	1848. január	167	Lovas század
Összesen:			≈3840	

A Honvédségben szolgáló mintegy 7-8000 fő közé tehető honvéd, a 3-4000 fő közé tehető nemzetőr és önkéntes Szabolcs vármegye átlagon felüli részvételét bizonyítja, a 220 000 népességszámhoz viszonyítva.

A véráldozat mellé erőn felüli anyagi áldozatot is hozott a megye. Nyíregyháza városa 1848 őszén és 1849 első felében a magyar honvédsereg egyik jelentős bázisát képezte. Az a folyamat, amely szerint Nyíregyháza városa egyre inkább központi szerepet töltött be a megye honvédelmi rendszerében, 1849 első felében felerősödött. Ez a város élelmezési, elszállásolási, gyógyítási, hadkiegészítési és szállítási központ szerepet kapott a megyén belül. 1849 első félévében 124 742 átvonuló magyar katonának biztosított szállást és étkezést. 1849 tavaszán, Kossuth intézkedésére, Nyíregyházán szerelték fel azt a 150 fő lengyel ulánus katonát, akik ló nélkül érkeztek a magyarok megsegítésére. Lovakkal ellátva, felszerelve és a nyírségi homokon begyakorolva, 2. ulánus ezred néven vett részt a szabadsághárcban a 220 főt kitevő dzsidás osztály.

Kevésbé ismert, hogy a szabadságharc sorsát eldöntő cári beavatkozó erők közül Cseodajev tábornok hadteste, élelemszerző útja során, 1849. június 29. és július között - két alkalommal szállt meg Nyíregyházán s a rablás fosztogatás után hagyta ott kolerás katonáit a városban. Nyíregyháza városa ellátta Görgey átvonuló feldunai hadseregét július 29-én és 30-án, majd augusztus 8-án a régi ismerőst Cseodajev tábornok IV. hadtestét. Csatlakozott hozzájuk Osten Secken tábornok egyik hadoszlopa. A világosi fegyverletétel után Paskievics hadtestei Nyíregyházán keresztül vonultak Kassa felé. Volt olyan nap, amikor 60 000 orosz

katonát kellett ellátnia a városnak. A hadtörténészek figyelmére számíthat a megyei levéltár oroszokkal kapcsolatos anyaga, amely a hadifogolykérdéshez is szolgáltat adatokat. Osten Secken a debreceni csatát követően 500 magyar hadifoglyot indított Kassa felé. Első pihenőhelyük Nyíregyháza volt s itt gyógyítottak betegség miatt hátrahagyott 78 fogoly honvédet.

A szabadságharc vitéz katonái közül Répásy Mihály, Csuha Antal, Kmety György honvédtábornokok, Rakovszky Sámuel és Patay István ezredesek, Elek Ferenc és Zikó János alezredesek, Vasvári Pál, Benczúr Miklós, Irinyi Bertalan, Kralovánszky András, Vay Ferenc, Hunyadi Ferenc, Kállay Ödön őrnagyok, tisztek és altisztek sokasága írta be nevét a szabadságharc aranykönyvébe. Ma, a XXI. században is a 48-49-es hősök a példaadók.

Nyíregyházán, 1849 októberében a János Főherceg 1. lovasezred egy százada biztosította a régi államrend visszaállítását. Őket a Ferdinánd 4. lovasezred katonái követték. 1850 elején, a Miklós cár nevet viselő 5. vértés ezred 2. százada képezte újra az osztrák helyőrséget.¹⁰ Az oroszok és a kolera által lepusztított városban 1850-től folyamatosan beszállásolási nehézségek voltak. Mindössze 57 alkalmas lakóházat találtak az egész városban. Az alegységek elhelyezése nehézségekbe ütközött.¹¹ A cs. kir. Ferdinánd 4. lovas ezred 390 katonája, Ferenc József 4. ulánus ezred 136 közvitéze, Alexander főherceg 7. regiment, Károly főherceg regiment 3. zászlóalja, Ludwig, Miklós regimentek alegységei részére 1850-ben igénybe vették a kisdudóv és egy iskola épületeit, laktak a vendégfogadóban s négy boltot is lefoglaltak depóknak és más célokra.¹² A családokhoz beszállásolt legénység tagjai nemcsak egy fedél alatt, hanem egy szobában éltek a család nőtagjaival, ez által is kiszolgáltattott helyzetbe kerülve. A Nagyváradhoz hasonló katona beszállásolási ügyeket Nyíregyházán 1 fő látta el, amíg ott 13 fő.¹³

A beszállásolási terheket továbbra is Nyíregyháza viselte, pedig a forradalom előtti időszakban Újfehértó, Napkor, Pócspetri, Bátor, Hadház is rendes katonatartási helyül volt kijelölve s ezek száma szaporodott Rakamaz, Ó és Újvencsellő, Kemece, Bogdány, Kisvárd, Mándok, Mada., Bakta, Nagykálló, Balkány, Böszörmény, Nánás, Dorog, Szoboszló, Újváros és Szentmihály településekkel.¹⁴

Az elnyomás másfél évtizede alatt elviselhetetlenné vált a katonák elszállásolásának a gondja. 1853-ban a város vezetői örömmel válaszoltak egy megyefőnöki körlevélre, amelyben

¹⁰ MNLSZSZBML V. B. 142. 8/14. 20/1851.

¹¹ MNLSZSZBML V. B. 142. 8/14. 53/1851.

¹² MNLSZSZBML V. B. 142/g. 23/31. 18/1850; IV. B. 151. 2. cs. 170, 182. fol

¹³ MNLSZSZBML V. B. 142. 9/15. 6/1854.

¹⁴ MNLSZSZBML V. B. 142. 9/15. 45/1853.

egy laktanyaépítés lehetősége fogalmazódott meg, ingyen helyiséget, helyet is felajánlva erre a célra, hogy a nyomasztó teher megszűnjön.¹⁵ Azonban a város terhelése nem szűnt meg, nem valósult meg a császári rendeletekben megfogalmazott közös teherviselés. Ez vezetett oda, hogy a Kéler Sándor szállásmester 1854-ben lemondott állásáról

1861-ben, a rövid alkotmányos időszak alatt a polgári őrsereg visszaállításán munkálkodott a város és a megye, mindamelllett, hogy jelen volt a császári hadsereg.¹⁶

1857-től a vasúti közlekedés is fokozta a katonák jövését-menését. 1861-1863 között 541 különböző katonai transzport nyert átutazási ellátást, a létszámuk meghaladta a 40 000 főt. Mindezek mellett a 10. dzsidás ezred törzse és két századának elhelyezése képezte a folyamatos terhet.¹⁷ A város vezetői, amikor lehetőségük adódott, szóvá tették panaszukat. 1863-ban tízoldalas levélben fordultak a Magyar Királyi Helytartótanácsához felsorolva a törvényeknek is ellentmondó nehéz helyzetüket. Az újratelepüléstől a kiegyezésig terjedő mintegy évszázadnyi idő során, szinte végig, az egész megye helyett, a város viselte a terheket. Volt alkalom, amikor egész lovasdandár, rendszeresen lovas és gyalog ezredek „...egészben és csapatonként adogatták kezeikbe lakosaink szegény hajlékainak kilincseit.”–fogalmaztak a levélben. Az indok pedig az volt, hogy a megye politikai szelleme rossz és ezért nem lehet szétosztani a katonaságot. Másrészt, ha kísérlet történt arra, azt a fogadó települések rühes lovak felvonultatásával akadályozták meg. Javaslataik között ekkor is szerepelt egy laktanyaépítés vállalása.¹⁸

Ez a megoldási lehetőség a kiegyezést követő, más viszonyok között valósulhatott meg.

1869-től a „legmagyarabb megye” „osztrák helyőrsége”, Nyíregyháza, ismét magyar helyőrség lehetett. A magyar királyi honvédség létrehozásakor a Honvédelmi Minisztérium tervei szerint, a kassai kerületparancsnokság részeként, a megye is kapott a 82 gyalogzászlóaljból és 32 lovasszázadból. Nyíregyháza lett a székhelye a 41. szabolcsi (Kisvárda, Bogdány, Nyíregyháza, Nánás), Nagykálló a 42. hajdú-szabolcsi zászlóaljnak (Hajdúböszörmény, Nagykálló, Nyírbétek, Mihályfalva) és a 15. hajdú lovas századnak (Nagykálló állomáshellyel).¹⁹ A zászlóaljnál 90, a lovas századnál 39 főre kellett közszállást biztosítani s természetesen az őrmesterektől felfelé meghatározták a tiszti illetéket, amelyek az elhelyezésükre vonatkoztak. 1880-ban született döntés arról, hogy 1888-tól Szabolcs megyének egy közös hadseregbeli lovas ezred állandó elhelyezését is biztosítani kell Nagykálló és

¹⁵ Uo.

¹⁶ MNLSZSZBML V. B. 161. 110/1.

¹⁷ MNLSZSZBML V. B. 162. 6/123. 21/1863.

¹⁸ Uo.

¹⁹ MNLSZSZBML IV. B. 253. 17. dob. 575/869

Nyíregyháza állomásokkal.²⁰ A fenti tervek a végrehajtás során jelentősen módosultak. A lovas század Nyíregyházára került, a gyalogságot 1875-ben Kassára helyezték át. Amíg az első laktanya meg nem épült, a katonatartás továbbra is a város és polgárai terhe maradt.

A honvédhuszárok Nyíregyházán kaptak elhelyezést s számukra épült fel Nyíregyházán az első (Serház) laktanya, 1873-ban, amelyet a szükségleteknek megfelelően bővítették ki a későbbi időkben, a kassai 5. huszár ezred helyi, három századra bővült 2. osztálya számára. Ezt a laktanyát József főhercegről nevezték el. A közös hadseregbeli ezred részére 1891. október végére készült el Nyíregyháza második laktanyája, a legkorszerűbb feltételeket biztosítva egy lovas ezrednek. Ez a laktanya a Hadik András nevet vette fel. November 1-én ide költözött be a cs. és kir. 14. huszár ezred a pótkeretével együtt. A korabeli elveknek megfelelően az ezredek elhelyezését megfelelő időközönként változtatták. Így került Nyíregyházára a cs. kir 10. huszár ezred, majd néhány év múlva vissza a 14.

1914-ben a huszárosztály és a huszárezred egyaránt megkezdte alaprendeltetésből adódó feladatait és harcoltak végig a nagy háborúként ismert időszakot az orosz fronttól a doberdói fennsíkig. A két laktanyában pótkeretek működtek s küldték az utánpótlást a veszteségeket szenvedő katonai szervezeteknek. Szabolcs megye háborús szerepvállalása még feltáratlan. Nyíregyházáról 7129 fő vonult be katonának és 920 fő esett el, a háború különböző hadszínterein. Fennmaradtak a Przemysl várát védő szabolcsiak, nyíregyháziak nevei. A megye hétezer főnyi hőségének emlékére emelték a megye székhelyén a Hősök szobrát. Nincs ismeretünk arról, hogy katonai szervezeteket szabolcsi tábornokok vezényeltek volna. Azonban a szabolcsi tisztikar és a legénység, a huszár és a baka ontotta vérének hősiezen.

1914-1918

²⁰ Nyírvidék, 1880. júl. 22.

**Magyarország becsületéért és
ezeréves határai védelmében elesett
hétezernyi szabolcsi hős
mindegyikének emlékére állították
Szabolcsvármegye községei és
Nyíregyháza város.
1928. október 7.**

„Kik védték a przemysli várát Szabolcsból és Nyíregyházáról”²¹

Tisztek és tisztjelöltek:	Altisztek és közlegények:
Bornemissza Dénes ny. honv. hu. alezredes	Balázs László ny. tanító, Tura
Budaházy Mihály őrnagy	Bengi Várkoláh József földműves, Kótaj
Brüll Ignác festékkereskedő	Brüll Simon, Nyíregyháza
Dr. Erdélyi Imre ügyvéd	Fehér András napszámos, Nyíradony
Dr. Füredi Sándor ügyvéd	Horváth András, Geszteréd
Dr. Hajdú Béla pü. főtanácsos	Kollonay László tanító, Nyírtass
Hajós Jenő t. százados	Kovács Pál gazdálkodó, Nyíregyháza
Hoffmann Rezső adóhiv. főnök	Lengyel István, Nyíregyháza
Kelter Andor pü. tanácsos	Oláh Pát földműves, Kótaj
Lator Zoltán alezredes	Orosz László hentes, Geszteréd
Mikes László őrnagy	Sallay Mihály ácsmester Büdszentmihály
Dr. Müller Frigyes pü. titkár	Takács János uradalmi kulcsár, Geszteréd
Dr. Nagymáté András ügyvéd	Temga Rudolf, Nyíregyháza
Rosenthal Gyula nagykereskedő	
Dr. Szitha Sándor orvos	
Szuchy József építész	

A forradalmak zűrzavaros viszonyai között, a városon átvonuló és randalírozó, a városba szervezeten visszaérkező huszárok között, a honvédhuszár laktanyában működő lókorház mellé, egy új fegyvernem, a tüérek költöztek be a 20. honvéd tábori nehéz pótüteg képviselőjében.²² Ezek a tüérek néhány hetes itt tartózkodás után, a november 2-án kialakult polgárháborús és egyben anarchikus helyzetben, **Rédlich Ernő** százados vezetésével, tűzharcot is vállalva mentették meg a várost a katasztrófától. Néhány hét után a leszerelő húsas tüérek újabb szervezésű tüérek követték.²³ Ebben az időszakban folyt a 14. és 15. huszárezredek tagjainak leszerelése a huszárlaktanyákban működő pótkeretek által. A honvédből tüérré keresztelt laktanyában a 20. tüér pótkeret a megye összes tüérének a leszerelésével foglalkozott.

1919-ben a Tanácsköztársaság kikiáltását követően Szabolcs megye katonai helyzetét a románok április 16-án kezdődött előrenyomulása határozta meg. A már harcot folytató 1. hadosztály mellett Nyíregyházán kezdte el működését az 5. vörös hadosztály parancsnokság. Szervezték a szabolcsi vörös ezredet és küldték harcba első alegységeit. Ide települt át Kassáról

²¹ Nyírvidék, 1933. febr. 26.

²² Nyírvidék, 1918. szept. 15.

²³ Nyírvidék, 1918. nov. 17.

a 6. honvéd kerületparancsnokság és nemzetőr-parancsnokság. Pogány hadügyi népbiztos április 22-én végeztette ki **Kovács István** nemzetőr, korábban tüzér főhadnagyot, aki a város vértanúja volt 1945-ig. Erre hátráltak vissza a székely hadosztály megmaradt alegységei és szüntették be harcukat rövidesen.

Nyíregyháza háziezredei a háborút követő forradalmak időszakában feloszlottak. A kommün nyíregyházi 39 napját követően, a Nyírség fővárosa, 1919. április 27-én román megszállás alá került. A megszállás közel egy éves időszaka 1920. március 13-án szűnt meg. A Horthy Miklós hadügyminisztersége alatt létrejött Nemzeti Hadsereg Budapestre történő bevonulását követően, 1920 tavaszán, a kivonuló román alakulatokat követve jelentek meg a Tiszántúl városaiban a nemzeti hadsereg csapatai s állították vissza az államrendet.

A Dunántúlon megszerveződött katonai egységek közül a legjelentősebb erőt a szombathelyi hadosztály képezte Lehár Antal ezredes parancsnoksága alatt. Az ő alárendeltségébe tartozott a soproni gyalogezred, amelynek alegységei elsőként vonultak be Miskolcra s Kelet-Magyarország több településére. Ennek az ezrednek a katonái vették át Nyíregyháza városát a román megszállóktól. Az átadásra 1920. március 10-én került sor. Volt a városban ekkor román hadifogolytábor és létesült a különítményesek részéről internálótábor

Alig telt el két hét a város visszavétele óta, újból megalakult egy huszár ezred a 4. sorszámot viselve s a soproniakkal képezték együtt a nemzeti hadsereg helyi erőit. A hadsereg kiépítésének folyamatában a város kapott egy gyalogezredet, amelyet kezdetben nyíregyházi, majd 12. sorszámmal ellátva, 1930-tól II. Rákóczi Ferenc nevét felvéve neveztek el. A huszár ezred a huszárlaktanyában, amíg a gyalogezred a volt honvéd laktanyában, a város közintézményeiben kapott elhelyezést. A huszárlaktanyában helyezték el a m. kir. 6. tüzér osztályt is, amely 1921-től a 12. gyalogezreddel együtt a debreceni 6. vegyes dandár egységeit képezték. A gyalogezred 3. zászlóalja Nyírbátorban kapott elhelyezést. 1931-ben a huszárok Hadik András, a tüzérek Gábor Áron nevét vették fel.

Nyíregyháza harmadik laktanyáját a Damjanich Jánosról elnevezett, korszerűen berendezett épületeket 1931. év végén vehette birtokba a 12. gyalogezred. A tüzérek átköltöztek a honvéd utcai laktanyába s a huszárezred kényelmesen rendezkedhetett be a lovassági laktanyában. 1928-tól 2 ezredes lovasdandár kezdte meg működését Nyíregyházán előbb 2. majd 1. sorszámmal ellátva. 1942-től a dandárt háromezredes lovashadosztállyá szervezték át. A dandár és a hadosztály parancsnokai tábornokok voltak s egyúttal állomásparancsnokok.

Nyíregyháza helyőrség életében az 1938. évi hadsereg-fejlesztési program, jelentős változásokat eredményezett. A dandár technikai fejlesztése megkövetelte a nagylaktanya újabb épületekkel bővítését. Épült egy barakk-laktanya a dandár harcokszó zászlóalja részére, a lovas

híradó század elhelyezését egy régi városi épület átalakításával oldották meg. A gépvontatású tüzérosztály elhelyezését a régi csapatkórház átalakítása biztosította. A Gábor Áron ekkor már 22. sorszámot viselő tüzérosztály Debrecenből áttelepített 3. tarackos üteget egy újonnan épített

A megyéből származó, illetve itt szolgáló tábormokok 1945 előtt

Fsz.	Név	Idő
1.	Csepei Zoltán Elek.	1893-1896
2.	Fontain Henrik	1898
3.	Peremartoni Nagy Ákos	1917
4.	Vitéz revisnyei Reviczky László	1921
5.	Szolnoki Jármly Elemér	1923
6.	Dienes Oehm Tivadar	1923
7.	Zalán Antal	1925
8.	Waldherr Tivadar	1926
9.	Horváth László	1928
10.	Déschán Benő	1928
11.	Monostori Erreth Aladár	1933
12.	Perczel Olivér	1935
13.	Eberswaldi Siegler Géza	1937
14.	Eötvös Sándor	1939
15.	Béldy Alajos	1939
16.	Máriay Aladár	1941
17.	Vattay Antal	1941
18.	Budaházy Mihály	1943

laktanyában helyezték el. A háborút megelőző időszakban Nyíregyháza repülőterén a Magyar Honvédség repülő alegységei közül egy osztály települt, három repülőszázaddal. A háború idején pedig egy híradókiképző osztályparancsnokság működött ott. A repülők és híradók elhelyezését egy repülő laktanya biztosította, amelyet még a németek által biztosított fabarakkokkal egészítették ki. A német gépek kiszolgálására, a magyar laktanya mellett, német javító alegység települt barakkelhelyezésben. 1944-ben Nyíregyháza német megszállása a repülőtér birtokbavételét jelentette.²⁴ Nyíregyháza lovas, gyalogos és tüzér egységei részt vettek a terület visszafoglalásokban, a Szovjetunió területén folytatott hadműveletekben, a

²⁴ Jánkfalvi Zoltán: Gépmadarak a szabolcsi égen 1865-1947. Budapest, 2005. 47,59, 84-85.

megszálló erők kötelékében majd a visszavonulás keserves harcaiban. Ez idő alatt az amerikai légierő bombázta a város objektumait s a szövetséges németek, visszavonulásuk során, robbantásokkal sok városi létesítményt pusztítottak el.

Nem választható el a II. világháború eseményeitől a magyar holokauszt. Alkalmazták a zsidókat fegyver nélküli munkaszolgálatban, amelyek a hadsereg érdekeit szolgálták. A munkaszolgálatban és a megsemmisítésük során sok katona cselekedett a humanizmus szellemében. Nyíregyházán és Mátészalkán Reviczky Imre magyar királyi katonatiszt emlékét ápolják.

A megye részvétele a II. világháborúban, ember és anyagi veszteségeinek feltárása még várat magára. A nyíregyházi alakulatok részvétele, tevékenysége jól dokumentált.

A felszabadító-megszálló szovjet csapatok a málenkij robotra elhurcoltak megyebeli sokaságával tetézték be a háborús veszteségeket. Még folytak a hadműveletek, amikor a szovjet hadifogságba kerültek, az átállott katonai egységek tagjaiból új haderő szerveződött és vettek részt az ország felszabadító harcaiban, a háború befejezésében. Debrecenben szerveződött meg a 6. hadosztály, amely 18. ezredének a Nyíregyházán és Nyírbátorban elhelyezett 2. 3. zászlóaljai a megye által élelmezve, rövid felkészülés után kapcsolódtak be a háború utolsó szakaszába.

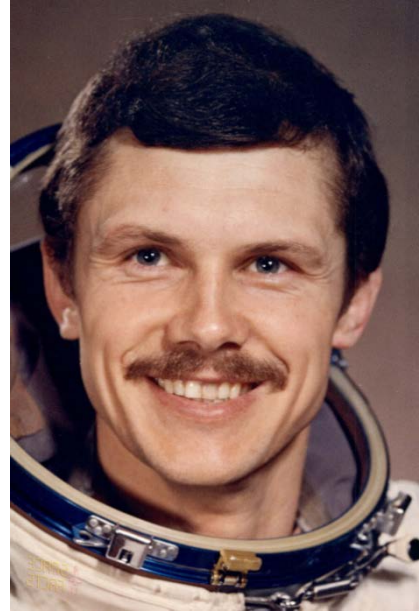
1945-ben leromlott katonai infrastruktúra állt a honvédelmi vezetés részére. Az országos politikában a hatalom kérdése volt a középpontban, a hadseregfejlesztés kérdése háttérbe szorult. Nyíregyháza laktanyái lepusztult állapotban üresen álltak. A Damjanich laktanyában dohánybevéltő működött. Az 1947-ben aláírt békeszerződés 70 000 fős hadsereget engedélyezett. Szabolcs megye és Nyíregyháza csak 1950-től került be a hadsereg-fejlesztési elgondolásokba. A „Kossuth”-terv alapján szerveződött a 4. ö. lőv. ho. pság amely az 52. lőv. és a 28. tü. ezredek elhelyezését kívánta meg. 1951-ben került a városba a 39. pct. tü. osztály, 1952-ben a 18. hk. rlg. zászlóalj s itt kapott elhelyezést az 1. lovas hadosztály parancsnoksága az 51. lovas ezreddel. A két hadosztályparancsnokság és egységei elhelyezésére épült meg az ötvenes évek elején két laktanya a tiszavasvári út két

oldalán. A Vorosilov és Esze Tamás nevet viselő új, a Damjanich János régi gyalogsági és régi huszár laktanya biztosította a parancsnokságok és az alegységek elhelyezését. A huszárlaktanya legkésőbb épített részébe a MN. híradó szertára rendezkedett be, és működött ott Bottyán János laktanyára elkeresztelve a felszámolásig. A laktanya többi részét a város szociális célokra, a lakás gondok megoldására használta. 1953-ban a lovas hadosztályt felszámolták. A 4. löv. ho. alegységei közül a városban helyezték el a 76. létü. osztályt. Az 1954. évi átszervezések után megszűnt a hadosztály, egyedül az 52. löv. ezred maradt a városban, a keszthelyi 9. hadosztály alárendeltségében. Ez az ezred 1955-ben a gyöngyösi 4. g. ho. alárendeltségébe került s ez volt az az egység, amely részese volt az 1956-os eseményeknek.

Nyíregyháza 1945 után 1950-ig szovjet helyőrség volt. A magyar állomásparancsnokság vezetői kezdetben Mikola Jenő, majd Reviczky Imre ezredesek voltak, kiegészítő parancsnokokként. 1950-től a város egyben volt szovjet és magyar helyőrség. A szovjetek külön laktanyában, egy felderítő zászlóalj erővel, voltak jelen s hagyták el a várost 1991-ben.

1958 és 1961 között Nyíregyháza egy lövész ezrednek (65.) adott otthont a békéscsabai 8. gk. ho. kötelékében. 1961-ben gyarapodott a helyi szervezetek száma a 45. ezreddel, akkor a ho. a 15. sorszámot kapta s megszűnt a 65. ezred. 1963-tól a 15. gk. löv. ho. parancsnokság Nyíregyházára tette át a székhelyét és működött a városban, 1987. évi megszűnéséig. Kezdetben egy majd két lövész ezred volt a városban (45, 65, 15.) 1967-ben kapta meg a hadosztály harcászati rakéta osztályt, amelynek az Esze Tamás laktanya biztosította elhelyezését. A lövész ezred a Vorosilov, a hadosztály parancsnokság és közvetlen alegységei a Damjanich laktanyában kaptak elhelyezést. 1987-ig a hadosztály szervezetében lényeges változás nem következett be. A hadosztály 1987. évi megszüntetése után a lövész ezred bázisán alakult meg a 65. Damjanich János g. löv. dd. a névadó laktanyában. A következő évtized a le és átszervezések időszaká volt. A helyőrségben alakult meg a ceglédi 3. g. hdt. javító zászlóaljja és foglalta el a helyét a megszűnt rakéta osztálynak a helyén, az Esze Tamás laktanyában. A Vorosilov laktanyában a hadtest ellátó zászlóaljja, majd ezrede kapott elhelyezést. A 65. gl. dd. és alegységei a hadosztály utódként a Damjanich laktanyát használták. A rendszerváltást követő évtized a katonai helyőrség felszámolásának és a laktanyák bezárásának története. A laktanyák átnevezése során a Vorosilov laktanya Vay Ádám nevet vette föl. A laktanya területén működött a II. Rákóczi Ferenc nevet viselő katonai kollégium, amelyet 1994-ben zártak be. Az Esze Tamás laktanya a benne elhelyezett zászlóaljról előbb Báthory István nevet viselte, majd később Zrínyi Miklós nevet kapta. A Damjanich laktanya 1931-től a bezárásáig viselte a neves 48-49-es vértanú honvédtábornok nevet.

Az ötvenes évekbeli laktanyaépítések a kisebbek megszűntek. Nyíregyháza repülőtere is békés célokat szolgált. Azonban a honvédelmi felkészítés rendszerében a Magyar Honvédelmi Szövetség keretében folyt a fiatalok pilóta és ejtőernyős képzése. A nyíregyházi repülőtéren kezdte el katonai pályafutását Farkas Bertalan, aki a szabolcsi almafák alól indult a világűr meghódítására. A helyi katonai- és más középiskolából, a repülőtéren kapott motivációból sokan kerültek be a Magyar Néphadsereg kötelékébe s alkották annak, majd a Magyar Honvédség tisztikarának meghatározó részét. Megyénkből kerültek ki honvédelmi miniszterek (Nyíri Sándor, Juhász Ferenc,

Simicskó István) vezérkari főnök (Benkő Tibor vezérezredes) sok tábornok, a tisztikar egy jelentős része, a volt sor és tartalékos katonák tízezrei, a jelenlegi szerződéses katonák szép számmal. A szabolcsi katona ma jelentős feladatokat vállal abból a békefenntartói, békemegőrzési feladatokból, amelyre a világnak még sokáig szüksége lesz. Szabolcs vezér földjén tokjába került a nyíl, bezáródtak a laktanyák. A katonák előtt is új távlatok nyíltak. Saját népünk békés, alkotó munkájának biztosítása mellett, más népek békés együttélése megteremtésének, fenntartásának biztosítása, további évszázadokra ad humánus cselekedetekre lehetőséget. Szabolcs vezértől Farkas Bertalanig vannak példaadó személyei ennek az akácvirág-illatos, nyírségi tájnak.

Nyíregyháza, 2017. augusztus 20-án

Tóth Sándor ny. ezredes helytörténész

Felhasznált Irodalom:

A Magyar Honvédség szárazföldi csapatainak békehadrendje. Összeállította Gázsó Imre. Székesfehérvár, 2003.

Bene János: Nyíregyháza a katonaváros.²⁵

Bene János: Nyíregyháza katonasága a II. világháborúban. Nyíregyháza, 2016.

Borovszky Sámuel: Magyarország vármegyéi és városai. Szabolcs vármegye.

Geduly Henrik: Nyíregyháza az ezredik évben. Nyíregyháza, 1896.

Jánkfalvi Zoltán: Gépmadarak a szabolcsi égen I-III. Budapest, 2005.

²⁵ http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Nyiregyhaza/pages/014_ny_a_katonavaros.htm

Kedves Gyula: Szabolcs a hazáért. Budapest, 2002.

Kiss András: A magyar honvédség újjászervezése. Budapest, 1995.

Lukács Ödön: Nyíregyháza szabad, kiváltságolt város története. Nyíregyháza, 1886.

Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár iratai

Németh Péter-Mező András. A régi Nyíregyháza. Nyíregyháza, 1973.

Nyíregyháza története I. Szerkesztette: Németh Péter. Nyíregyháza, 2010

Nyíregyháza története. Szerkesztette: Csevényák László és Mező András. Nyíregyháza, 1987

Nyíregyháza, 1918-1951. tanulmányok. Szerkesztette: Ördögh János. Nyíregyháza, 1975.

Nyíregyháza, 1998.

Nyírvidék c lap

Szabolcsi honvédek a szabadságharcban. Szerkesztette: Bene János. Nyíregyháza, 1998.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Monográfiája. 1-2. Szerkesztette: Cservényák László.
Nyíregyháza, 1993.

Tóth Sándor: Koszorút a hősnek sírhalmára. Nyíregyháza, 1999.

Tóth Sándor: Nyíregyháza városa az 1848-49-es forradalom és szabadságharc időszakában.
Nyíregyháza, 1999.